

Prof. RODICA BUTNARU

Caiet de gramatică *a* **LIMBII ROMÂNE**

Pentru clasele a VII-a, a VIII-a
și admiterea în învățământul superior

Editura GENEZE

Prof. RODICA BUTNARU

***Caiet
de gramatică
a LIMBII ROMÂNE***

***pentru
clasele a VII-a și a VIII-a
și admiterea în învățământul
superior***

**EDITURA GENEZE
1993**

ISBN 975-9099-18-1

*„Limba noastră cea de toate zilele este unealtă
și formă a spiritului“
Lucian Blaga*

CUVÂNT INTRODUCTIV

Acest caiet se adresează elevilor de clasa a VII-a pentru capitolul de morfologie și integral elevilor de clasa a VIII-a, precum și tuturor candidaților la admiterea în învățământul superior la acele facultăți unde este ca disciplină de concurs limba română.

Caietul de gramatică este destinat a fi un instrument de lucru, care poate orienta munca independentă a elevilor, fiind în completarea manualelor, în concordanță cu acestea și cu programa școlară.

În bibliografie, pe lângă manualele școlare, s-au utilizat „Gramatica Academiei” și lucrarea prof. univ. Mioara Avram – „Gramatica pentru toți”, pe care le recomandăm elevilor în completarea cunoștințelor. Textele necesare exercițiilor au fost alese din poezia și proza eminesciană, cu scopul de a oferi elevilor un text valoros din punct de vedere gramatical și estetic. Folosirea acestor texte are și menirea de a stimula lectura unor texte din opera lui Mihai Eminescu mai puțin studiate de elevi.

Prin exercițiile propuse spre rezolvare, am încercat să evidențiem elementele de dificultate și să le lămurim, completând eforturile permanente ale profesorilor de limba română, realizate prin orele de curs.

Exercițiile au grad diferit de dificultate, fiind accesibile, în general, tuturor elevilor care fac eforturi normale de pregătire, de studiere a limbii române.

Ne-am propus să demonstrăm elevilor că este esențială pentru studierea gramaticii cunoașterea logică, precisă a noțiunilor de gramatică și abia după aceea rezolvarea de exerciții pentru fiecare

capitol studiat. Nu am neglijat nici exercițiile cu caracter creator, care stimulează cunoașterea, consolidând cunoștințele acestora.

În vederea verificării cunoștințelor, începând cu capitolul Sintaxa frazei, propunem elevilor să se autonoteze, conform punctajelor sugerate, evident, diminuându-le în funcție de ezitățile sau de greșelile comise. Adăugând un punct din oficiu, rezultă nota finală (de la 1 la 10). Prin cele două lucrări de verificare (anexa 1, de la sfârșitul capitolului Morfologie și anexa 2, de la sfârșitul capitolului Sintaxa frazei), elevii pot să-și aprecieze singuri valoarea cunoștințelor, având în vedere că s-a precizat baremul pentru notare.

Această lucrare își propune să se constituie într-o modestă contribuție la o mai bună cunoaștere a limbii române, această parte esențială a ființei noastre naționale, căci, așa cum s-a exprimat recent profesorul universitar Gheorghe Bulgăr: „Ce și cum vorbim – atâta suntem“.

AUTOAREA

VOCABULARUL

1. Definiți noțiunea de vocabular... TOTALITATEA CUVINTELOR
DINTR-O LIMBA

2. Precizați cele două componente importante ale acestuia

a)

b)

3. Este posibilă o trecere de la o componentă la alta?

– Da

– Nu Exemplificați.

4. Din cunoștințele de istorie și de limbă latină precizați care este elementul constitutiv al limbii române, precum și influențele asupra ei în decursul istoriei. Exemplificați și, dacă știți, realizați și etimologia unor cuvinte (ex. latinescul panem > pane > pâne > pâine)

Element constitutiv este limba

Influențe asupra limbii române, după sec. al VII - lea le au limbile:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Exemple de cuvinte:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Mijloace de îmbogățire a vocabularului

1. Precizați cele două tipuri de mijloace, conform schemei

a) prin..... ex.....

b) prin.....

I. Derivarea

1. Alcătuiți familia de cuvinte:

Drept

Unghi

Dreptunghi

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Subliniați la fiecare cuvânt ce alcătuiește o familie, cu culori diferite, rădăcina, sufixele și prefixele, tema.

3. Treceți câte un substantiv al fiecărei familii prin toate cazurile, la singular și plural, și subliniați partea cuvântului atașată rădăcinii, care se schimbă după caz, număr și gen. Cum se numește această parte?.....

singular

plural

N.A.....

N.A.....

G.D.....

G.D.....

4. Explicați semnificația prefixelor **ante** și **anti**. Exemplificați:

ante.....

anti.....

antebelici

antimagnetic

.....

.....

.....

.....

.....

5. Cum este corect **antecameră** sau **anticameră**?

Explicați varianta propusă de voi.....

6. Explicați semnificația prefixelor **arhe** și **arhi**. Exemplificați.

arhe..... arhi.....

arhetip arhicunoscut

7. Cum se scriu corect cuvintele formate prin același prefix?

con + locuitor = conlocuitor

sătean = ...

vorbire = ...

plăcea = ...

părea = ...

bate = ...

federație = ...

sfinți = ...

Deduceți ce lege fonetică explică micile modificări.

Situație similară prezintă prefixele **în-**, **dis-**, **răs-**. Exemplificați:

8. Scrieți cuvinte derivate cu sufixele

–an eminescian

–ean moldovean

9. Ce rol au sufixele –esc și –ește adăugate unor substantive:

student studentesc

viteaz vitezesc

ostaș ostășesc

englez englezesc

crai crăiesc

studentește

vitezește

ostășește

englezește

crăiește

Demonstrați prin exemple în propoziții acest rol, analizând morfologico-sintactic cuvintele derivate astfel. (Minim două propoziții).
.....
.....

II. Compunerea

1. Precizați părțile de vorbire cărora le aparțin următoarele cuvinte compuse:

aerodrom, binecuvântare, dreptunghi, portaltui, răufăcător, untdelemn, vasodilatare = ... Câmpulung = ...

atotputernic, bicolor, binemeritat, camilpetrescian, clarvăzător, cuminte, nemaiauzit, termonuclear = ...

dumneavoastră, cineva, însumi, oricine, vreunul = ...

amândoi, tuspătru, unsprezecce = ...

a autoadministra, a binecuvânta, a binevoi = ...

arareori, devreme, întruna, îndeaproape = ...

dinapoia, dedesubtul, împotriva = ...

așadar, deoarece, precum = ...

Explicați de ce credeți că se scriu legat aceste cuvinte.....
.....

2. Alcătuiți propoziții cu următoarele perechi de cuvinte omofone și motivați prin analiză morfologică scrierea lor diferită:

altfel (Ex. În limba engleză se scrie **altfel** decât se pronunță).

altfel = adverb de mod

alt fel (Ex. Am mâncat **alt fel** de mâncare.)

alt = adjectiv pronominal nehotărât

fel = substantiv comun

altădată – altă dată;

deloc – de loc;

numai – nu mai.

Cuvinte compuse scrise cu cratimă

1. Precizați părțile de vorbire cărora le aparțin următoarele cuvinte compuse:

coada-șoricelului, lăcătuș-mecanic, nu-mă-uita, nou-născut, vagon-restaurant = ... Piatra-Neamț, Ana-Maria, Demetru Demetrescu-Buzău = ...

..... galben-ruginiu, instructiv-educativ, italo-american, drept-credincios, est-european = ... astă-iarnă, azi-dimineață, după-amiază, dis-de-dimineață, într-adevăr, târâș-grăpiș, de-a berbeleacul = ... Explicați de ce aceste cuvinte se scriu cu cratimă:

2. Treceți următoarele cuvinte compuse la cazurile G.D., singular, însoțite de articole hotărâte și observați comportarea în ceea ce privește forma:

vagon-restaurant, nou-născut, Ana-Maria, Demetru Demeterescu-Buzău

3. Ce se întâmplă prin articularea cuvintelor: după-amiază și est-european? Demonstrați prin propoziții și analizați morfologic și sintactic cuvintele respective în ambele situații

Cuvinte compuse scrise separat

1. Precizați părțile de vorbire cărora le aparțin următoarele cuvinte compuse:

iepure de casă, membru corespondent, piatră scumpă, viță de vie = ...

Mircea cel Bătrân, Anul Nou, Vatra Dornei = ...

cel ce, ceea ce, nici unul, nici una = ...

câte unu, de nouă ori, a doua oară = ...

de obicei, din când în când, pe de rost = ...

Explicați de ce aceste cuvinte se scriu separat, deși exprimă o singură noțiune.

III. Schimbarea valorii gramaticale

1. Schimbați valoarea gramaticală a unor cuvinte

- a) cu ajutorul unor sufixe.....
- b) prin articulare.....
- c) prin pierderea articolului.....

Scrieți câte un exemplu din fiecare în propoziție și analizați cuvintele respective morfologico-sintactic în vederea demonstrației.....

2. Se dă textul: „Din izvoare și din gârle/Apa sună somnoroasă;/ Unde soarele pătrunde/ Printre ramuri a ei unde,/ Ea în valuri sperioase/ Se azvârle“ (M. Eminescu – Freamăt de codru)

Analizați morfologico-sintactic cuvântul **unde** în ambele situații în care apare în versurile citate.

.....
Cum se numesc cuvintele care au aceeași formă și înțeles diferit, ca în cazul cuvântului analizat.....

3. Urmăriți cuvântul **iar** în următoarele două exemple și analizați-l morfologico-sintactic.

„Deodat-aud foșnirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri...
Iar mâni subțiri și reci mi-acopăr ochii“
(M. Eminescu – Sonete I)

„— Iar te-ai cufundat în stele
Și în nori și-n ceruri nalte?“
(M. Eminescu – Floare albastră)

Iar = ...

Iar = ...

Scrieți exemple asemănătoare folosind în enunțuri cuvântul **și**, pe care îl veți analiza morfologico-sintactic.

Omonime

1. Definiți noțiunea.....
2. Dați exemple de omonime, la nivel lexical: lac,.....
3. Alcătuiți propoziții cu cuvintele **cap** și **cot**, la singular și plural, pentru fiecare sens descoperit de voi. Cum vă explicați diferențele de la plural?

4. Explicați omonimia cuvântului **o** din exemplele următoare, analizându-l sintactico-morfologic în toate exemplele în care apare:

„A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.“

O = ...

„O, dulce-al nopții mele Domn,
De ce nu vii tu? Vină!“

O = ...

„Trecu o zi, trecură trei
Și iarăși, noaptea, vine
Luceafărul deasupra ei
Cu razele-i senine.“

o = ...

„Dar ce frumoasă se făcu
Și mândră, arz-o focul;“
(Luceafărul)

o = ...

Cuvinte polisemantice

1. Definiți noțiunea.....
2. Urmăriți sensurile cuvântului **regină** în textele:
„Zâmbiră între dâșii bătrânii tăi prieteni
Și singuri ne lăsară ...Te-ntreb într-un târziu,
Uitându-mă la tine, privind fără să știu:

La ce-ai venit, regină, aicea în pustiu?
Ce cauți la barbarul sub streășina-i de cetini?“
(Strigoii)

*

În timpul jocului, Mihai a pierdut regina.

*

Floarea-reginei este ocrotită, ca monument al naturii.

*

„Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă regina nopții moartă.“
(Melancolie)

Sens de bază

Sens secundar

Sens figurat

3. Precizați cel puțin un procedeu artistic care are la bază sensul figurat al cuvintelor.....

4. Ce cuvinte, altele decât regină, au sensuri figurate în cele două citate din textele eminesciene de mai sus?

5. Realizați propoziții în care aceste cuvinte să aibă sens propriu.....

6. Cuvântul **poartă**, din ultimul exemplu, are un sens propriu bine cunoscut. Scrieți un enunț în care cuvântul respectiv să aibă un sens propriu total diferit și precizați ce relație este între cele două cuvinte.

7. Remarcați în exemplul următor cuvântul **cuibar**.

„Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace

În cuibar rotind de ape, peste care luna zace.“

(Călin (file din poveste)).

Ce sens are? Care este figura de stil?.....

Dați exemple, în propoziție, în care să folosiți sensul propriu al cuvântului.....
.....

Sinonime

1. Definiți noțiunea..... *avîndu-se același înțeles și cu forme diferite*

2. Dați sinonimele cuvintelor: **amintire, mare, a fugi**, inclusiv locuțiuni.....

3. Urmăriți substantivul **pămînt** și câteva sinonime ale acestuia în textele:

„Iar în lumea asta mare, noi copii ai lumii mici,
Facem pe pămîntul nostru mușuroaie de furnici;“
(Scrisoarea I)

„Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă,
Ce cu-a turmelor pășune, a ei patrie ș-o schimbă,
La pămînt dormea ținându-și căpătâi mîna cea dreaptă;“
(Scrisoarea III)

„Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă,
Au venit și-n țara noastră de-au cerut pămînt și apă“
(Scrisoarea III)

„Călăreții împlu cîmpul și roiesc după un semn
Și în caii lor sălbateci bat cu scările de lemn,
Pe copite iau în fugă fața negrului pămînt,“
(Scrisoarea III)

„Și lovind în față, -n spate, ca și crivățul și gerul,
Pe pămînt lor li se pare că se năruie tot cerul...“
(Scrisoarea III)

„Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimînt,
Cum veniră, se făcură toți o apă ș-un pămînt“
(Scrisoarea III)

„Poți zidi o lume-ntreagă, poți s-o sfarmi...orice-ai spune,
Peste toate o lopată de țărână se depune“
(Scrisoarea I)

„Și totuși, țărână frumoasă și moartă,
De racla ta razim eu harfa mea spartă.“
(Mortua est)

„Atunci graiu-ți dulce în veci este mut...
Atunci acest înger n-a fost decât lut“
(Mortua est)

„Nici o scânteie-ntr-însul nu-i candidă și plină,
Murdară este raza-i ca globul cel de tină,
Asupra cărui dânsul domnește pe deplin“
(Împărat și proletar)

„Și cu voi drapându-și nula, vă citează toți nerozii,
Mestecând veacul de aur în noroiul greu al prozii“
(M. Eminescu – Scrisoarea III)

Cerințe:

- Căutați sinonimele cuvântului **pământ** în toate textele date.....
.....
- Oprindu-vă asupra exemplelor în care apare cuvântul **pământ**, demonstrați că este un cuvânt polisemantic
 - sens de bază.....
 - sens secundar.....
 - sens figurat.....
- Procedați la fel și în cazul cuvintelor **țărână** și **lut** din textele citate.....
.....
- De ce cuvintele **zăpadă**, **nea**, **omăt** nu sunt sinonime?

Antonime

1. Definiți noțiunea.....

2. Alegeți câteva cuvinte din textele citate și precizați antonimele:

înger – demon

.....

.....

.....

Paronime

1. Definiți noțiunea.....

2. Dați exemple de perechi de paronime și alcătuiți propoziții.

solidar – solitar

.....

.....

Arhaisme

1. Definiți noțiunea.....

2. Găsiți în textele prezentate anterior arhaisme și precizați sinonimele lor din limba română actuală.....

.....

3. Căutați alte exemple de arhaisme folosite de Mihail Sadoveanu în romanele sale istorice.....

.....

Regionalisme

1. Definiți noțiunea.....

2. Exemplificați.....

Argou

1. Definiți noțiunea.....
 2. Dați exemple de expresii argotice:
 - a) din vorbirea elevilor.....
 - b) din vorbirea hoților.....
- (Folosiți „Flori de mucigai“ de Tudor Arghezi și „Gróapa“ de Eugen Barbu)

Jargon

1. Definiți noțiunea.....
- 2 Exemplificați din „Chirița în provincie“ de Vasile Alecsandri și din schițele lui I.L. Caragiale.....
3. Care este valoarea literară a folosirii acestor expresii în conturarea personalității eroilor literari respectivi?.....

Locuțiuni

1. Definiți noțiunea.....
2. Se dau textele:

„De-or trece anii cum trecură,
Ea tot mai mult îmi va plăce,
Pentru că-n toat-a ei făptură
E-un «nu știu cum» ș-un «nu știu ce».”
(De-or trece anii...)

„Aducerile-aminte pe suflet cad în picuri,
Redeșteptând în față-mi trecutele nimicuri.”
(Departe sunt de tine...)

„Tot alte unde-i sună aceluiași pârâu:
La ce statornicia părerilor de rău,
Când prin această lume să trecem ne e scris
Ca visul unei umbre și umbră unui vis?”
(Despărțire)

„De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte,
Oceanul cel de gheață mi-apare înaintea.”
(De câte ori, iubito...)

„Ce frumos era în crânguri,
Când cu ea m-am prins tovarăș!”
(Freamăt de codru)

„Și nime-n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Doar toamna glas să dea
Frunzișului veșted.”
(Mai am un singur dör)

„Începând la talpa însăși a mulțimii omenești
Și suind în susul scării până la frunțile crăiești,
De-a vieții lor enigmă îi vedem pe toți muncii, ...”
(Scrisoarea I)

„Ai fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
Înmărmureai măreț”
(Pe lângă plopul fără soț)

Cerințe:

– Identificați locuțiunile și precizați căror părți de vorbire le aparțin, funcția sintactică și dați sinonimele lor (conf. tabelului).

Nr.	Locuțiunea	Partea de vorbire	Funcția sintactică	Sinonimul
1.				
2.				
3.				
4.				

– Dacă descoperiți, în exemplele date mai sus, locuțiunea prepozițională, transformați-o în locuțiune adverbială și formulați cu ea o propoziție.

.....

- Precizați funcția sintactică a locuțiunii respective.....

 3. Scrieți propoziții în care locuțiunea **fără de lege** să fie:
 a) locuțiune substantivală.....
 b) locuțiune adjectivală.....
 c) locuțiune adverbială.....
 4. Identificați, în opera lui I. Creangă, locuțiunile verbale și
 adverbiale. Exemplificați prin scurte eșantioane din text.....

Substantivul

1. Definiți noțiunea.....
 2. Care sunt categoriile gramaticale caracteristice substantivului?
 Completați schema, precum și tabelul de mai jos:

Caz	Întrebarea	Funcția sintactică	Prepoziții locuț. prepoz.

3. Ce înțelegeți prin substantive defective de numărul plural și dați
 exemple.....
 4. Dar prin substantive defective de numărul singular?
 Exemplificați.....
 5. Ce înțelegeți prin substantive colective?
 Exemplificați.....
 6. Se dă textul:
 „Pe când oastea se așază, iată soarele apune,

Voind creștetele nalte ale țării să-ncunune
 Cu un nimb de biruință; fulger lung încremenit
 Mărginește munții negri în întregul asfințit,
 Pân'ce isvorăsc din veacuri stele una câte una
 Și din neguri, dintre codri, tremurând s-arată luna:
 Doamna mărilor ș-a nopții varsă liniște și somn."
 (Scrisoarea III)

Cerințe:

– Faceți analiza morfologico-sintactică a tuturor substantivelor după tabelul:

Substantiv	Felul	Gen	Număr	Caz	Articol	Funcția sintactică

– Completați rubricile tabelului următor folosind același text.

Subst. cu sens fig.	Subst. concrete	Subst. abstracte	Subst. colective

– Găsiți sinonimele substantivului **codru** și alcătuiți propoziții cu ele.

7. Demonstrați, prin propoziții create de voi, că substantivul **țară** este polisemantic.....

8. Scrieți o scurtă compunere în care să folosiți substantive comune și proprii, substantive cu sens de bază, secundar și figurat, locuțiuni substantivale.

9. Formați genitivul singular al substantivelor **scânteie**, **bunică**, cu articol hotărât și explicați regula gramaticală aplicată.....

după înțeles < ex.
 ex.
 ex.
 după formă < ex.
 ex.

3. Ce înțelegeți prin adjective variabile?

Exemplificați.....

4. Dar prin adjective invariabile?

Exemplificați.....

5. Dați exemple de adjective compuse și explicați ortografierea lor.....

6. Care sunt cele mai frecvente funcții sintactice îndeplinite de adjectiv și exemplificați în propoziții.....

7. Scrieți propoziții în care adjectivul **tânăr** și antonimul lui să devină substantive. Precizați pentru fiecare exemplu funcția sintactică.

8. Scrieți propoziții cu adjectivul **lin**, trecut prin toate gradele de comparație.....

9. Scrieți, în propoziții, cuvintele: **caligrafic, ușor, repede, blajin**, care să fie, pe rând, adjective și adverbe.....

10. Scrieți o scurtă compunere în care să folosiți adjectivele: **străveziu, tânăr, tainic**, și sinonimele lor.....

11. Se dă textul:

„Scânteie marea lină și placele ei sure
 Se mișcă una pe alta ca pături de cristal
 Prin lume prăvălite; din tainica pădure
 Apare luna mare câmpiilor azure,
 Împlându-le cu ochiul ei mândru, triumfal.
 Pe undele încete își mișcă legănate
 Corăbii învechite scheletele de lemn;“
 (Împărat și proletar)

Cerință:

Analizați adjectivele conform tabelului următor:

Adj.	Gen	Număr	Caz	Articol	Cuv. determ.	Valoare stilist.
lină	fem.	sg.	N.	-	marea	epitet

12. Scrieți familia de cuvinte căreia îi aparține adjectivul **învechit**. Indicați cuvântul de bază, mijloacele gramaticale cu care se realizează derivarea tuturor cuvintelor ce alcătuiesc familia și părțile de vorbire cărora le aparțin.....

13. Scrieți, în propoziții, formele de plural nearticulate și articulate cu articol hotărât ale adjectivelor: **negru și straniu**.....

14. Enumerați câteva adjective care nu pot fi trecute prin grade de comparație și motivați.....

15. Scrieți propoziții în care să folosiți locuțiuni adjectivale; le subliniați și precizați în dreptul propoziției respective funcția sintactică pe care locuțiunea o îndeplinește.....

Numeralul

1. Definiți noțiunea.....

2. Scrieți, sub forma unei scheme, felurile numeralului și completați cu exemple:

numeral cardinal { ex.
ex.
ex.
ex.
 fracționar.....ex. o doime, ...
 colectiv ex. amândoi, tustrei, ...

numeral ordinal < ex:
adverbial sau de repetare, ex. a doua oară, ...

3. Scrieți propoziții în care să folosiți un numeral cardinal și unul ordinal însoțind un substantiv în cazurile D., Ac., apoi singure, în D. și Ac. Precizați funcția sintactică a numeralelor în aceste situații.....
.....

4. Se dau textele:

„Papa cu-a lui trei coroane, puse una peste alta,
Fulgerele adunat-au contra fulgerului care
În turbarea-i furtunoasă a cuprins pământ și mare.“

„Cum nu vii tu, Țepeș Doamne, ca punând mâna pe ei,
Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei,
Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!“
(Scrisoarea III)

„Unde ai văzut vreodată aste țări necunoscute?
Când se petrecur-aceste? La o mie patru sute?“
(Scrisoarea IV)

„O, teatru de păpușe...zvon de vorbe omenești,
Povestesc ca papagalii mii de glume și povești
Fără ca să le priceapă...“
(Scrisoarea IV)

„Să mi se pară cum că crești
De cum răsare luna,
În umbra dulcilor povești
Din nopți o mie una.“
(S-a dus amorul)

„Dar deodat-un punct se mișcă...cel întâi și singur.“
(Scrisoarea I)

„Poate că-i convin tuspătru craii cărților de joc
Și-n cămara inimioarei i-aranjează la un loc...”
(Scrisoarea V)

„Căci amândoi vom fi cuminți,
Vom fi voioși și teferi,”

„Vedea, ca-n ziua cea de-ntâi,
Cum isvorau lumine;
(Luceafărul)

„Tu mi-ai murit o dată. —Să nu-mi mori
De-a doua oară, înger de amor.”
(Iubitei)

„Și-a lui vibraire dulce de-aramă curățită
Prin flăcări întreite, e imn religios.”
(Închinare lui Ștefan Vodă)

„N-aud a mării înmiite-ecouri,
Ce-n glasul meu măreț s-amesteca;”
(Aveam o muză)

Cerință:

Analizați numeralele din textele date, completând tabelul:

Numeralul	Felul numeralului	Genul	Cazul	Funcția sintactică

Pronumele

1. Definiți noțiunea.....
2. Completați tabelul cu pronumele și adjectivele pronominale studiate. Exemplificați.

Pronume	Adjectiv pronominal
1. personal (eu, tu etc.)	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

3. Analizați pronumele și adjectivele pronominale din textele de la capitolul **Numeralul**, punctul 4, conform tabelului de mai jos:

Pronumele sau adject. pron.	Felul	Persoana	Gen	Număr	Caz	Formă ac/neac.	Funcție sintactică

4. Scrieți propoziții în care cuvintele **acestea, ai noștri, fiecare, nici unul, care** să stea în cazul genitiv și să fie, pe rând, pronume și adjective pronominale. Precizați pentru fiecare exemplu funcția sintactică.....

5. Scrieți propoziții în care pronumele personal **ea** și pronumele negativ **nimeni** să îndeplinească toate funcțiile sintactice posibile.....

6. Dați exemple două propoziții, în care forma neaccentuată a pronumelui personal, persoana I, în dativ – **îmi** – să fie într-unul dintre cazuri pronume personal, iar în al doilea caz – pronume reflexiv. Precizați, pentru fiecare, funcția sintactică

7. Alcătuiți enunțuri în care pronumele relativ **care** să îndeplinească, pe rând, funcțiile sintactice de: subiect, atribut, complement direct, complement indirect.....

8. Urmăriți valoarea stilistică a pronumelui personal **mi** în versurile:

„Se întreabă trist isvorul:

– Unde mi-i crăiasa oare?“

(Freamăt de codru)

„– Ce mi-i vremea, când de veacuri

Stele-mi scânteie pe lacuri,“

(Revedere)

„Ziua scade, noaptea crește

Și frunzișul mi-l rărește.“

(Ce te legeni...)

Pentru a sesiza intenția poetică, înlăturați din lectură pronumele. Cum se numește acest dativ.....și în ce opere literare l-ați mai întâlnit? Dați exemple.....

Verbul

1. Definiți noțiunea.....

2. Care sunt categoriile gramaticale ale verbului?.....

a)

b) caracteristice numai verbului

c)

d) caracteristice verbului și unor tipuri de pronume

- e)
- f)
- g) caracteristică tuturor părților de
vorbire flexionare

3. Dați exemple de verbe predicative

4. De câte feluri sunt verbele nepredicative? Dați exemple:
.....

5. Dați exemple de verbe grupate pe cele patru conjugări:

I II III IV

.....

6. Alcătuiți cu verbul **a duce** propoziții în care acesta să fie la diateza activă, reflexivă și pasivă. Analizați exemplele morfologico-sintactic.....

7. Scrieți propoziții în care să folosiți verbe unipersonale la modul conjunctiv prezent, diateza activă.....

8. Scrieți o propoziție și o frază în care să folosiți, ca predicate, verbe impersonale la modul indicativ, timpul mai mult ca perfect, diateza activă. În cazul frazei, să se facă analiza acesteia.....

9. Scrieți câte o propoziție în care verbul **a fi** să fie predicat verbal, verb copulativ și verb auxiliar.....

10. Scrieți propoziții în care forma verbală **erau deschise** să aibă, o dată, valoare de predicat nominal și altă dată, de predicat verbal.....

11. Scrieți o scurtă compunere în care să folosiți verbe și locuțiuni verbale la diverse diateze, moduri și timpuri. Se vor analiza morfologico-sintactic toate exemplele cuprinse în compunere, precizând, în ordine: conjugare, diateză, mod, timp, persoană, număr, funcție sintactică.....

12. Se dă textul:
„În fața locuinței lui Dionis se ridică o casă albă și frumoasă. Dintr-o fereastră deschisă din catul de sus, el auzi prin aerul nopții tremurând

notele dulci ale unui clavier și un tânăr și tremurător glas de copilă adiind o rugăciune ușoară, pare că parfumată, fantastică. El își închise ochii ca să viseze în libertate. I se păru atunci că e într-un pustiu uscat, lung, nisipos ca seceta, deasupra căruia licărea o lună fantastică și palidă ca fața unei virgine murinde.“ „....care duc limpedea lor viață în palate de cristal“.

(Sărmanul Dionis)

Cerință:

Se vor analiza toate verbele și locuțiunile verbale, conform tabelului următor:

Verb/Locuț.	Conj.	Diateza	Mod	Timp	Persoană	Număr	Funcție sintact.

Adverbul

1. Definiți noțiunea.....
2. Clasificarea adverbilor din punct de vedere al:
 formei $\left\{ \begin{array}{l} \text{simple.....} \\ \text{compuse.....} \end{array} \right.$

după înțeles $\left\{ \begin{array}{l} \text{loc.....} \\ \text{timp.....} \\ \text{mod.....} \\ \text{cauză.....} \\ \text{scop.....} \end{array} \right.$

după comport. morfologică $\left\{ \begin{array}{l} \text{propriu-zise} \\ \text{pronominale} \left\{ \begin{array}{l} \text{relative: unde, ...} \\ \text{interogative: unde?.....} \\ \text{demonstrative: acolo.....} \\ \text{nehotărâte: undeva.....} \\ \text{negative: niciodată.....} \end{array} \right. \end{array} \right.$

3. Dați exemple de adverbe predicative, alcătuind enunțuri în două situații:

- a) adverbul predicativ să fie urmat de conjuncția **că**.....
- b) în care adverbul predicativ să nu fie însoțit de conjuncție.....

Analizați ambele enunțuri din punctul de vedere al sintaxei frazei. Urmăriți punctuația folosită în cele două exemple și explicați-o.

4. Demonstrați, prin exemple, că adverbul **aproape** este polisemantic.....

5. Formați adverbe, prin derivare, de la substantivele: **bărbat, voinic** și alcătuiți propoziții.....

6. Alcătuiți enunțuri în care cuvintele: **iar, și, minunat, toamna** să fie, pe rând, adverbe și alte părți de vorbire. Faceți analiza morfologico-sintactică a exemplelor date.

Adverbe	Alte părți de vorbire
și.....	
iar	
minunat.....	
toamna.....	

7. Subliniați forma corectă a adverbilor, ținând seama inclusiv de accent:

abia – abía; adică – adicătelea; oarecum – oareșcum; numa – numai; orișicât – oricât; bineînțeles – bunînțeles; tocma – tocmai – tomnai; încontinuu – încontinuu;

8. Scrieți propoziții sau fraze în care un adverb propus de voi să îndeplinească diferite funcții sintactice:

- atribut adverbial.....
- complement circumstanțial.....
- predicat verbal.....
- nume predicativ.....

9. Alcătuiți propoziții în care adverbul **încet** să fie trecut prin toate gradele de comparație.

Locuțiuni adverbiale

1. Definiți noțiunea.....
2. Alcătuiți propoziții care să conțină locuțiuni adverbiale , analizându-le și din punct de vedere sintactic.....
3. Demonstrați, prin exemplele date de voi, că locuțiunile adverbiale, ca și adverbele, pot îndeplini funcții sintactice diferite.
4. Alcătuiți propoziții în care locuțiunile adverbiale să fie scrise cu liniuță de unire și altele în care locuțiunea adverbială să se scrie separat.....

5. Se dau textele:

„Pe genunchii mei ședea-vei,
Vom fi singuri-singurei,
Iar în păr înfiorate
Or să-ți cadă flori de tei.
Fruntea albă-n părul galben
Pe-al meu braț încet s-o culci, ...
Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri.”
(Dorința)

„Pe lângă plopul fără soț
Adesea am trecut;...”

„La geamul tău ce strălucea
Privii atât de des;...”

„Ai fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
Înmărmureai măreț.”
(Pe lângă plopul fără soț)

Cerințe:

- Extrageți locuțiunile din texte, precizând căror părți de vorbire le aparțin și ce funcție sintactică au
- Extrageți din texte adverbele și analizați-le morfologico-sintactic.....
- Precizați valoarea stilistică a adjectivelor, adverbilor, a locuțiunilor adjectivale și adverbiale din textele de mai sus.....
- Scrieți o propoziție în care prepoziția **deasupra** din textul: „Flori de tei deasupra noastră/or să cadă rânduri-rânduri.“ să devină adverb, eventual modificând chiar textul eminescian.....

Prepoziția

1. Definiți noțiunea.....
2. Scrieți propoziții în care să folosiți:
prepoziții simple.....
prepoziții compuse.....
locuțiuni prepoziționale.....
3. Alcătuiți propoziții în care prepozițiile și locuțiunile prepoziționale cer folosirea cazului:
genitiv.....
dativ.....
acuzativ.....
și analizați sintactic și morfologic cuvintele precedate de acestea.....
4. Subliniați forma corectă a locuțiunii prepoziționale în textele:
„În ceea ce privește părțile de vorbire studiate putem afirma.../ În ceea ce privesc părțile de vorbire studiate putem afirma...”
5. Alcătuiți propoziții în care cuvintele: **fața, vârful**, să fie substantive, să devină locuțiuni prepoziționale și locuțiuni adverbiale,

cu modificările impuse și analizați-le morfologico-sintactic împreună cu cuvintele pe care le anticipă, în cazul locuțiunilor prepoziționale.....

6. Analizați morfologico-sintactic prepozițiile, locuțiunile prepoziționale din textele citate la sfârșitul capitolului **Adverb – Locuțiuni adverbiale**, împreună cu cuvintele pe care le preced.

Conjuncția

1. Definiți noțiunea.....
2. Dați exemple de: conjuncții simple.....
conjuncții compuse.....
conjuncții coordonatoare.....
conjuncții subordonatoare.....

3. Precizați ce părți de vorbire sunt folosite frecvent ca conjuncții subordonatoare și formulați exemple făcând analiza sintactică a frazelor respective și notați funcția sintactică pe care acestea o îndeplinesc în propoziția pe care o introduc.

4. Demonstrați, prin exemple, că conjuncțiile coordonatoare pot stabili relații între propozițiile unei fraze și între părțile de propoziție, la nivelul propoziției.....

5. Completați, în locul punctelor de suspensie, conjuncția potrivită:
or/ori.

„Tot ce-a fost... o să fie

În prezent le-avem pe toate...”

(Glosă)

„Toate sunt importante, ... tocmai de aceea se studiază în școli.”

6. Conjuncțiile **or, ori** sunt omonime și cu forma populară a viitorului, frecvent folosită în poeziile lui Eminescu:

„De-or trece anii cum trecură,

Ea tot mai mult îmi va plăce...”

(De-or trece anii)

„Iar în păr înfiorate
Or să-ți cadă flori de tei.“
(Dorința)

Analizați din exemplele citate conjuncțiile și cuvintele cu valoare de conjuncție, precizând felul subordonatei introduse și funcția sintactică a cuvântului respectiv în subordonată.....

7. Dați exemple de locuțiuni conjuncționale coordonatoare și subordonatoare și alcătuiți enunțuri cu fiecare în parte, făcând și analiza sintactică a frazelor respective.....

8. Formulați enunțuri în care cuvântul **de** să apară ca prepoziție sau conjuncție subordonatoare. Analizați fraza, precizând felul subordonatei introduse prin **de** și cuvintele precedate de prepoziția **de**.

de – (prepoziție).....

de – (conjuncție).....

9. Încercuiți conjuncțiile/locuțiunile conjuncționale/ alte părți de vorbire cu valoare de conjuncție în exemplul următor și analizați textul după cerințele:

- subliniați predicatele și felul lor;
- despărțiți textul în propoziții și precizați felul acestora;
- explicați virgulele;
- precizați valoarea sintactică, în propozițiile subordonate, a cuvântului cu valoare de conjuncție, dacă o are.

„Lângă lacul care-n tremur somnoros și lin se bate,
Vezi o masă mare -ntinsă cu făclii prea luminate,
Căci din patru părți a lumii împărați și-mpărătese
Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese;“

„Socrul roagă-n capul mesei să poftească să se pună
Nunul mare, mândrul soare și pe nună, mândra lună“.
(Călin (file din poveste))

Interjecția

1. Definiți noțiunea
2. Dați exemple de interjecții care imită zgomote din natură.....
3. Scrieți, în propoziție, exemple de interjecții care să aibă valoare sintactică în textele respective și analizați-le.....
(predicat, nume predicativ, atribut, complement circumstanțial de mod).
4. Scrieți, în enunțuri, un exemplu de locuțiune interjecțională, de tipul „Doamne ferește!” – remarcați valoarea construcției incidente pe care o are în text.....
5. Analizați toate cuvintele neflexibile din textul de mai jos, precizând, când este cazul, funcția lor sintactică:.....

„Dar vai, un chip aevea nu ești, astfel de treci
Și umbra ta se pierde în negurile reci,
De mă găsesc iar singur cu brațele în jos
În trista amintire a visului frumos...
Zadarnic după umbra ta dulce le întind:
Din valurile vremii nu pot să te cuprind.”
(Din valurile vremii)

Lucrare de verificare a cunoștințelor de morfologie

I. Se dă textul:

„Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură
Infunda mișcarea-i creată între stuf la iezătură;
Iar pădurea lin suspină și prin frunzele uscate
Rânduri, rânduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate.
De când codrul, dragul codru, troienindu-și frunza toată,
Își deschide-a lui adâncuri, fața lunii să le bată,
Tristă-i firea, iară vântul sperios vo creangă farmă-
Singuratece isvoare fac cu valurile larmă.
Pe potica dinspre codri, cine oare se coboară?
Un voinic cu ochi de vultur lungă vale o măsoară.
Șapte ani de când plecat-ai, zburător cu negre plete,
Ș-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete!“
(Călin (file din poveste))

Cerințe:

- Analizați morfologico-sintactic cinci substantive, la alegere;
 - Descoperiți în text un substantiv provenit dintr-un adjectiv; analizați-l.
 - Faceți analiza morfologico-sintactică a tuturor pronumelor și adjectivelor pronominale din text.
 - Alegeți cinci adjective propriu-zise, cărora le veți face analiza morfologico-sintactică, precizând și valoarea lor stilistică;
 - Descoperiți și analizați toate adverbele și locuțiunile adverbiale, evidențiind, unde este cazul, valoarea lor stilistică.
 - Descoperiți și analizați cinci verbe cu valoare de predicat verbal, un verb copulativ, precizând și predicatul nominal din care face parte, un verb la un mod nepersonal.
 - Descoperiți și analizați un numeral.
- II. Subliniați predicatele, precizând felul lor, și despărțiți frazele în propoziții.
- III. Alcătuiți propoziții cu adjectivul **mândră**, trecut prin toate gradele de comparație.

IV. Scrieți o propoziție în care verbul **a scutura** să fie la diateza pasivă, mod indicativ, perfectul compus, persoana a III-a, singular.

V. Scrieți două sinonime ale adjectivului **singuratic** și formulați scurte propoziții.

VI. Scrieți familia de cuvinte, pornind de la cuvântul de bază **pădure**, și subliniați sufixele și prefixele cu care s-au construit derivatele respective.

Timp de lucru – două ore

Punctajul: I. – 33 de cuvinte x 0,20 = 6,60

II. – 0,40

III. – 1

IV. – 0,25

V. – 0,25

VI. – 0,50

Din oficiu – 1 punct

Total: nota 10 (zece)

Sintaxa

1. Definiți noțiunea.....

2. Unitățile sintaxei:

– propoziția – unitate fundamentală. Ex.....

– fraza – definiți-o și exemplificați.....

***Enunț** – termen nedistinct pentru propoziție și pentru frază

– sintagma – unitate sintactică inferioară propoziției. Ex. Caiet de gramatică. Dați alte exemple.....

– parte de proporție. Ex. Caiet, de gramatică, ...

3. Folosind schema din manualul de gramatică, cl. a VIII-a, – felul propozițiilor – pentru analizarea textului:

„–O, Sarmis, luptă lungă, grozavă e-ntre noi!

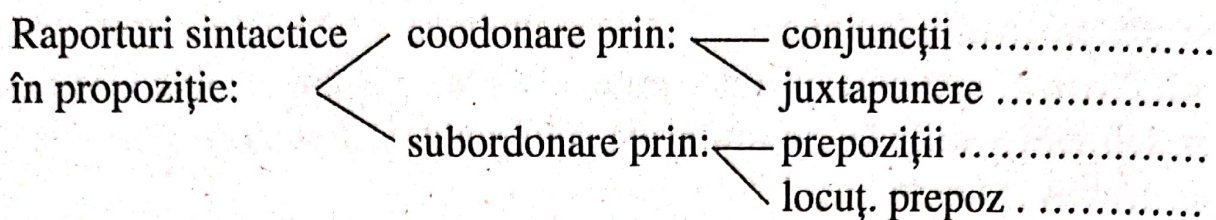
Ce fugi? Ce fugi? Nu vezi tu la luptă că te chem?

Nu crede cum că tremur, nu crede că mă tem!“

(Gemenii)

subliniați predicatele, despărțiți fraza în propoziții și precizați pentru toate propozițiile felul lor, după criteriile schemei.....

Sintaxa propoziției

Se dă textul: „Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrămioarele sure ca mărgăritarul, mironosițele viorele și florile toate s-adună vorbind fiecare în mirosul ei...”

(Făt-Frumos din lacrimă)

1. Precizați părțile de propoziție și raporturile sintactice dintre ele. Prin ce se realizează aceste raporturi?.....
2. Faceți analiza morfologică a fiecărei părți de propoziție în parte.....

Subiectul

1. Definiți noțiunea
2. Alcătuiți propoziții în care subiectul să fie:
 - exprimat.....
 - inclus.....
 - subînțeles.....
 - multiplu.....
3. Precizați și exemplificați părțile de vorbire care pot avea funcția sintactică de subiect (în scurte propoziții)

.....Ex.....

.....Ex.....
4. Dați exemple de propoziții în care să nu existe subiect și explicați situația în funcție de natura predicatului propoziției respective.....
5. Se dau textele:

„Vin țânțarii lăutarii, gândăceii, cărăbușii,
Iar mireasa viorică i-aștepta-ndărătul ușii.”

(Călin (file din poveste))

„Parisul arde-n valuri, furtuna-n el se scaldă,
Turnuri ca facle negre trăsnesc arzând în vânt.“
(Împărat și proletar)

„Și popor și regi și preoți îngropați-s sub ruine.“
(Memento mori)

„Tresărind scânteie lacul
Și se leagănă sub soare;
Eu, privindu-l din pădure,
Las aleanul să mă fure
Și ascult de la răcoare
Pitpalacul.“
(Freamăt de codru)

Cerințe:

- Identificați predicatele și despărțiți textul în propoziții.....
- Analizați sintactico-morfologic toate subiectele.....

Predicatul

- Definiți noțiunea.....
- Precizați felurile predicatului, întrebărie la care răspunde și formulați câte un exemplu pentru fiecare:

Predicat

- Precizați ce părți de vorbire pot fi predicate verbale și exemplificați prin scurte propoziții.....
- Enumerați principalele verbe copulative.....
- Ce părți de vorbire pot fi nume predicative. Alcătuiți propoziții folosind verbele copulative de la exercițiul 4. Faceți analiza sintactico-morfologică a predicatelor respective.....
- Dați exemple de propoziții în care verbele **a rămâne**, **a ajunge** să aibă funcție de predicat verbal și de predicat nominal.
Analizați-le sintactico-morfologic.....

.....
7. Dați exemple de propoziții în care verbul **a fi** să fie predicat verbal, iar în altele să ajute la exprimarea predicatului nominal.....

8. Folosind forma verbală „erau deschise“, scrieți o propoziție în care aceasta să fie predicat nominal, iar altă propoziție în care să fie predicat verbal. Faceți analiza sintactico-morfologică a predicatelor, demonstrându-vă punctul de vedere.
.....
.....

9. Se dau textele:

„Evul ^{PP}arde / ^{PP}Roma este oceanicu-i mormânt. /
Norii ^{PP}sunt o spuză-n ceruri și prin ei ^{PP}topite stele.“ /³

„Munți ^{PP}se-nalță, / văi ^{PP}coboară, / râuri ^{PP}limpezesc sub soare,
Purtând pe-albia lor albă insule fermecătoare,³
^{AT}Ce par straturi uriașe cu copacii înfloriți /⁵
Acolo Dochia ^{CU}are un palat din stânce sure,
A lui stâlpi-s munți de piatră, a lui streșin-o pădure,
A cărei copaci se mișcă între nouri adânciți.“
(Memento mori)

„Unde-ajung par văruite zid, podele, ca de cridă, ...“
(Călin (file din poveste))

„El poate să aleagă-a plăcerilor șirag
Ș-atunci devine umbră – pe mână de mișei
Cad frâiele și dâșii duc lumea cum vor ei.“
(Povestea magului călător)

„Dator e omul să fie al veacului copil“
(Icoană și privaz)

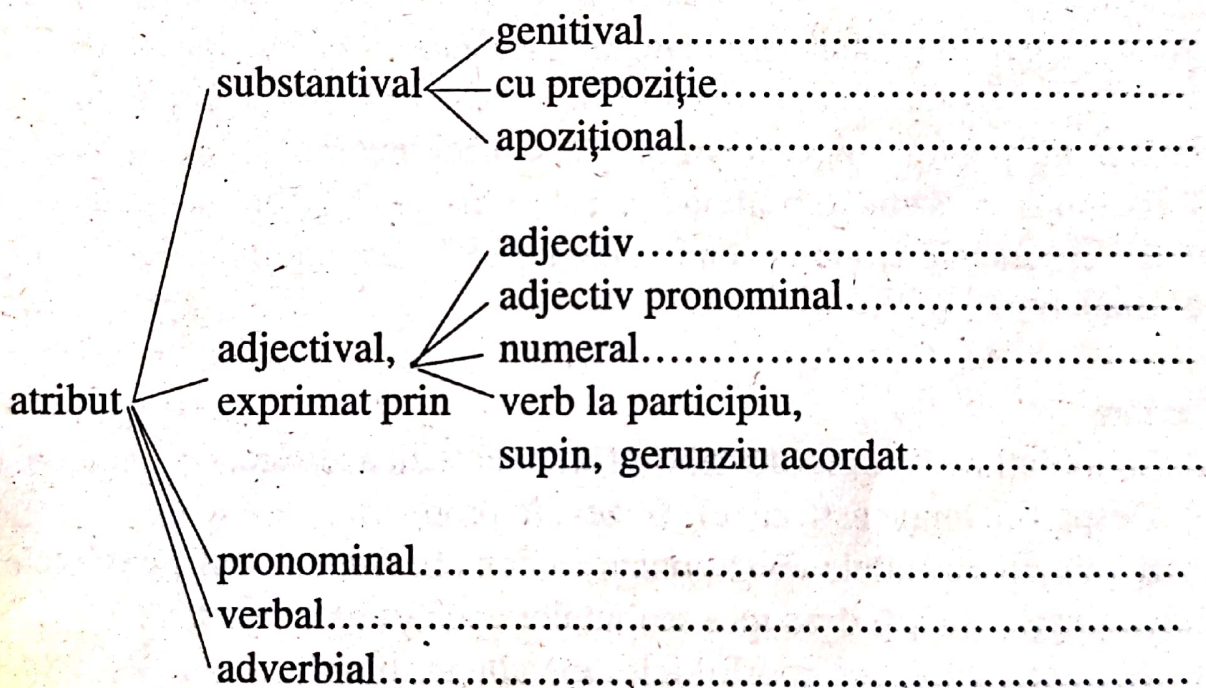
„...A popoarelor ecouri
Par glasuri ce îmbracă o lume de amar...“
(Împărat și proletar)

Cerințe:

- Subliniați predicatele.
 - Despărțiți textele în propoziții.
 - Analizați sintactico-morfologic subiectele și predicatele.
 - Explicați acordul subiect - predicat din propoziția:
„Norii sunt o spuză-n ceruri“
-

Atributul

- Definiți noțiunea.....
- Completați schema de mai jos cu exemple, însoțind atributele de cuvintele determinate:

- Alcătuți propoziții în care cuvântul **fiecare** să fie atribut pronominal și atribut adjectival, modificându-i forma corespunzător
.....
.....
- Alcătuți câte o propoziție în care atributul substantival să fie exprimat printr-un numeral și adjectiv, substantivizate prin articulare.....
.....
- Alcătuți o propoziție în care să aveți un atribut apozitional. Se vor

analiza sintactico-morfologic atributul și cuvântul determinat.....

6. Să se analizeze sintactico-morfologic toate atributele din textele date la capitolele **Subiect și Predicat**.....

7. Se dau textele:

„Arald, copilul rege, uitat-a Universul,
Urechea-i fu menită ca să-ți asculte viersul“
(Strigoii)

„Shakespeare! Adesea te gândesc cu jale,
Prieten blând al sufletului meu;“
(Cărțile)

„Magul, gard al răzbunării, a citit semnul întors“.

*

„Solomon, poetul - rege, tocmind glasul unei lire
Și făcând-o să răsună o psalmodică gândire,
Moaie-n sunetele sfinte degetele-i de profet;“
(Memento mori)

Cerințe:

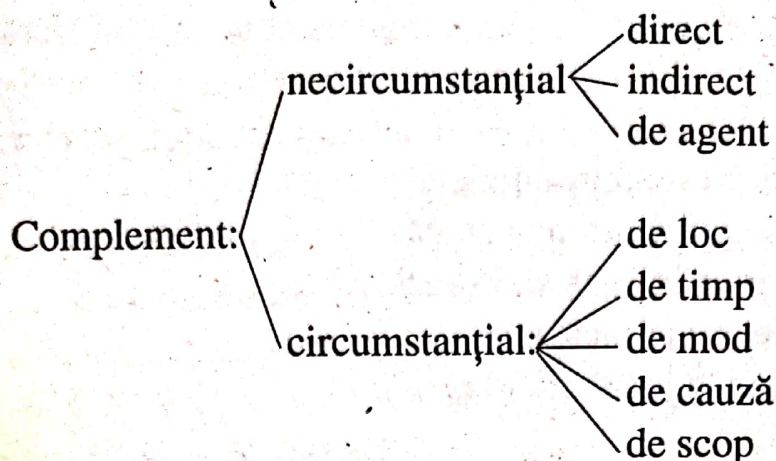
- Subliniați pe text predicatele, precizând felul acestora.
- Despărțiți, unde este cazul, frazele în propoziții.
- Subliniați atributele apozitionale cu două linii și cu o linie cuvintele determinate. Scrieți deasupra atributelor apozitionale cazul.
- Analizați sintactico-morfologic celelalte atribute.
- Explicați virgulele.

.....
.....
.....

Complementul

- Definiți noțiunea.....
- Completați schema cu întrebările la care răspund complementele și

cu câte un exemplu pentru fiecare.

3. Analizați sintactico-morfologic complementele necircumstanțiale din textele:

„Ați luptat luptă deșartă, ați vânat țință nebună...”

„Voi urmați cu răpejune cugetările regine, ...”

„Noi cârpim cerul cu stele, noi mânjim marea cu valuri, ...”

„Sau visând cu doina tristă a voinicului de munte,

Visul apelor adânce și a stâncelor cărunte,

Visul selbelor bătrâne...”

(Epigonii)

„Vom visa un vis ferice,

Îngâna-ne-vor c-un cânt

Singuratece isvoare, ...”

(Dorința)

„Nimeni de-a plânge n-are,

El traiul și-a trăit”

(Împărat și proletar)

„Căci vrăjit de mult e lacul

De-un cuvânt al sfintei Miercuri;”

„Căci vrăjiți sunt trandafirii

De-un cuvânt al sfintei Vineri”

(Crăiasa din povești)

N.B. Remarcați în citatele de mai sus unele complemente directe ce

determină verbe intransitive, numite complemente interne, exprimate printr-un substantiv cu aceeași rădăcină ca verbul sau din aceeași sferă semantică.

4. Analizați complementele circumstanțiale din textele:

„Iar pe piatra prăvălită, lângă marea-ntunecată
Stă Orfeu—cotul în razim pe-a lui arfă sfărâmată...
Ochiu-ntunecos și-ntoarce și-l aruncă aiurind
Când la stelele eterne, când la jocul blând al mării.“
(Memento mori)

„Deodată împăratul din tronul lui se scoală
Ca regele pustiei din stânca de granit;
În curte oastea sună cântarea triumfală.
Poporul o aude mișcându-se 'miit.
Din muri, din stâlpii-netezi, stindardele de fală
Desfășurate tremur la zgomotul ivit.
Lui glasul îi tremură...dar răspicat și blând
Vorbe mărgăritare li-nșiră tremurând.“
(Povestea magului călător în stele)

Sintaxa frazei

1. Raporturi sintactice { de.....prin<.....
de.....prin

2. Se dau textele:

„Și în brațele-mi întinse
Să alergi, pe piept să-mi cazi,
Să-ți desprind din creștet vălul,
Să-l ridic de pe obraz.“

(Dorința)

„Roma arde și furtuna chiuind în ea se scaldă
Și frământă-n valuri roșii marea turbure și caldă
Și aruncă-n loc de spume nori de fum, scânteii și vânt;
Și în nunta ei grozavă turnuri negre ea aprinde
Și făcliile-uriaeșe către stele le întinde...”

(Memento mori)

Cerințe:

- Subliniați predicatele și precizați felul lor.
- Despărțiți frazele în propoziții și precizați felul acestora, după înțeles.
- Care sunt raporturile ce se stabilesc între propoziții și prin ce elemente?
- Faceți schema frazelor, marcând grafic raporturile sintactice și elementele de legătură.....

3. Aceleași cerințe se vor respecta și în analiza frazei:

„Când de mânășă lungii săbii
Mă rezimam să nu mă clatin,
Cântau cu toți pe Basarabii,
Pe Domnii neamului Mușatin,
Pân' ce-ncheiau în gura mare
Cu Ștefan, Ștefan Domnul sfânt,
Ce nici în ceruri samăn n-are,
Cum n-are samăn pe pământ!“

(Umbra lui Istrate Dabija Voevod)

Propoziția subiectivă (SB)

1. Definiți noțiunea.....1p.

2. Care este poziția subiectivei față de regentă și ce anume influențează această poziție. Demonstrați prin exemple:

„Se pare că vrăjește și că-i auzi cuvântul.“ /
(Melancolie)

„Cine are-urechi s-audă ce murmur gurile rele
Și vorbărețele valuri și prorocitoare stele.“ /
(Memento mori)

.....1p.

3. Precizați câteva tipuri de predicate care impun prezența subiectivei și exemplificați.....1p.

4. Se dau textele:

a) „Și dacă ramuri bat în geam /
Și se cutremur plopilor /
E ca în minte să te am
Și-ncet să te apropii.“ /
(Și dacă...) CD

4-

2-

3-

4-SB

5-CD

b) „Se pare că furtuna ridică al ei glas, /
Că vântul trece-n spaimă pe-al mărilor talaz, /
Că-n sufletu-i pământul se zbate cu necaz- /
Că orice-i viu în lume acum încremenește.“ /
(Strigoii)

c) „Părea că-n somn un înger ar trece prin infern.“ /
(Strigoii)

d) „Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Încet repovestită de o străină gură, /
Ca și când n-ar fi viața-mi, ca și când n-aș fi fost.“ /
(Melancolie)

e) „Baba trebuia să-i dea unul din cai și-apoi să-l lase să plece cu Dumnezeu.“ (Făt-Frumos din lacrimă).

Cerințe:

a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 1 p.

b) Despărțiți frazele în propoziții (1p.), subliniați propozițiile subiective (2p.); prin inițiale, precizați felul celorlalte propoziții (1p.).

c) Explicați folosirea virgulelor.

.....
.....1p.

Propoziția predicativă (PR)

1. Definiți noțiunea.....1 p.

2. Alcătuiți propoziții cu predicate nominale, având ca verbe copulative: **a deveni, a părea, a fi.**

.....1 p.

3. Dezvoltați propozițiile alcătuite de voi în fraze, transformând numele predicative în propoziții predicative.

.....1,5 p.

4. Cu ce subordonate se poate confunda predicativa și cum puteți evita confuziile respective? Exemplificați.

.....1p.

5. Se dă textul:

„Boierii dimprejuru-i pe scaune de-onoare

Păreau că-s zile stinse pierdute în trecut;

Cu fețele lor palizi ca raza cea de soare,

Cărunți, cu barbe albe pe pieptul cel tăcut;“

(Povestea magului călător în stele)

Cerințe:

a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 0,5 p.

b) Subliniați propoziția predicativă; 1p.

c) Transformați predicativa în nume predicativ, cu toate modificările impuse, dar respectând sensul comunicării și rescrieți textul sub forma unei propoziții dezvoltate; 1,5 p.

d) Respectând ideea generală a comunicării și folosind verbul **a părea** ca predicat verbal în regentă, alcătuiți o nouă frază pe care o veți analiza, precizând felul propozițiilor care o alcătuiesc.

.....1,5 p.

Propoziția atributivă (AT)

1. Definiți, noțiunea.....1 p.
2. Precizați care sunt părțile de vorbire determinate de atributive și exemplificați.....0,5 p.
3. Enumerați câteva cuvinte care introduc propoziția atributivă, precizați căror părți de vorbire le aparțin și care dintre ele pot avea funcție sintactică în aceasta.....
.....0,5 p.

4. Se dau textele:

a) „O, acele uriașe, însă mute piramide

Care stau ca veacuri negre în pustiuri împietrite

Câte-au mai văzut și ele-ce-ar vorbi de-ar avea glas!“

b) „Am văzut regii Iudeei în biserica măreață,
Unde marmura în arcuri se ridică îndrăzneată...”

c) „Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei visuri fericite,
Alta-i lumea cea aievea, unde cu sudori muncite
Te încerci a stoarce lapte din a stânței coaste seci;
Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei mândre flori de aur,
Alta unde cerci viața s-o-ntocmești precum un faur
Ce-arc-a da fierului aspru forma cugetării reci.”
(Memento mori)

d) „Din orice clipă trecătoare
Ăst adevăr îl înțeleg,
Că sprijină vecia-ntreagă
Și-nvârte universu-ntreg.”

„Priveliștile sclipitoare,
Ce-n repezi șiruri se dișcern,
Repaosă nestrămutate
Sub raza gândului etern.”
(Cu mâne zilele-ți adaogi...)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții, subliniați propozițiile atributive și cuvântul din regentă pe care acestea îl determină; 2 p.
- c) Precizați și felul celorlalte propoziții; 2 p.

d) Explicați folosirea virgulelor..... 1 p.

Propoziția completivă directă (CD)

1. Definiți noțiunea.....1 p

2. Precizați care sunt părțile de vorbire determinate de completiva directă și exemplificați.....0,5 p.

3. Enumerați câteva cuvinte care introduc propoziția completivă directă, precizați căror părți de vorbire le aparțin și care dintre ele pot avea funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.....0,5 p.

4. Se dau textele:

a) „Din ce în ce mai vie o simte-n a lui brațe
Și știe că de-acuma a lui rămâne-n veci“
(Strigoii)

b) „Glasu-i, ce-nviase stânca, stins de-aripa disperărei,
Asculta cum vântu-nșală și cum undele îl mint“

c) „Pe sub arcuri triumfale trece mândru-nvingătorul
Și-amețit abia aude cum vuește surd poporul,
Cum a mării glasuri multe se repetă, gem și fug;“

d) „Sau ghicit-ați vre odată, ce socoate-un mândru soare,
Când c-o rază de gândire ține lumi ca să nu zboare,
Să nu piard-a lor cărare, să nu cadă-n infinit?“
(Memento mori)

e) „Aprinde-ți pipa și așază-ți jețul
La gura sobei cum o cere uzul;
Citește cartea ce îți cade-n mână
Și vezi de nu-i mărgăritar hurmuzul
Ce-n mână-l ai de-acum o săptămână“.
(Cum negustorii din Constantinopol)

f) „Stăpâne, lucrul nu îl știi cum este—
Ciudată e istoria ăstui tânăr,
Deci voie dă-mi să-ți spun a lui poveste“.
(Din Halima)

g) „Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă,
Și somnul, vameș vieții, nu vrea să-mi ieie vama“

(Se bate miezul nopții)

h) „Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;“
(Odă (în metru antic))

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
 - b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați propozițiile complete directe; 2 p.
 - c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
 - d) Explicați folosirea virgulelor.
- 1 p.

Propoziția completivă indirectă (CI)

- 1. Definiți noțiunea..... 1 p.
- 2. Ce părți de vorbire pot fi determinate de completiva indirectă (CI) și exemplificați..... 0,5 p.
- 3. Enumerați cuvintele ce introduc o propoziție CI, precizați părțile de vorbire cărora le aparțin și care dintre ele poate avea funcție sintactică în propoziția subordonată pe care o introduce.....0,5 p.
- 4. Cum procedați ca să evitați confuzia CI cu CD, CS, CZ?
N.B. Vă sugerăm atenție la întrebarea **De ce?**, valabilă pentru CZ, CS și CI sau la predicatul regentei, care poate admite întrebarea **Ce?** sau **La ce?** Ex. „Sunt convins că e bine“ (Sunt convins ceva? Sau: sunt convins de ceva?) – Subordonata este CD sau CI? Subliniați răspunsul corect.
.....1 p.

5. Se dau texte:

- a) „Umbra eroului nostru dispărea prin șiroaiele ploaiei, care deteră capului său aspectul unui berbec plouat, și te mirai ce mai rezistă torentelor de ploaie: hainele lui ude sau metafizica.“
- b) „– Pe deplin așa cum mi-ai spus-o, dascăle, zise Dan, azi sunt încredințat că vremea nemărginită este făptură a nemuritorului nostru suflet.“

(Sărmanul Dionis)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 1 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați propoziția CI; 2 p.
- c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
- d) Explicați folosirea virgulelor.

.....1 p.

Subordonate circumstanțiale

Propoziția circumstanțială de loc (CL)

1. Definiți noțiunea.....1 p.
2. Precizați părțile de vorbire care pot introduce o CL și care dintre ele pot îndeplini funcția sintactică în subordonată.....0,5 p.

3. Se dau textele:

a) „Mergi, tu, luntre-a vieții mele, pe-a visării lucii valuri

Până unde-n ape sfinte se ridică mândre maluri,

Cu dumbrăvi de laur verde și cu lunci de chiparos,

Unde-n ramurile negre o cântare-n veci suspină,

Unde sfinții se preîmblă în lungi haine de lumină,

Unde-i moartea cu-aripi negre și cu chipul ei frumos.“

b) „Îmbătat de-un cântec vecinic, îndrăgit de-o sfântă rază,

Eu să văd numai dulceață unde alții văd necaz, ...“

c) „Magul privea pe gânduri în oglinda lui de aur,

Unde-a cerului mii stele ca-ntr-un centru se adun.“

(Memento mori)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați CL; 2p.
- c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
- d) Explicați folosirea virgulelor.

.....1,5 p

Propoziția circumstanțială de timp (CT)

1. Definiți noțiunea..... 1 p.

2. Precizați părțile de vorbire care pot introduce o CT și care dintre ele pot îndeplini funcția sintactică în subordonată..... 0,5 p.

3. Se dau textele:

a) „Suntem tot mai departe deolaltă amândoi,
Din ce în ce mai singur mă-ntunec și îngheț,
Când tu te pierzi în zarea eternei dimineți.”
(De câte ori, iubito...)

b) „Când posomorâtul basmu* – vechea secolilor strajă–
Îmi deschide cu chei de-aur și cu-a vorbelor lui vrajă
Poarta naltă de la templul unde secolii se torc–
Eu sub arcurile negre, cu stâlpi nalți suiți în stele,
Ascultând cu adâncime glasul gândurilor mele,
Urișa roat-a vremii înapoi eu o întorc
Și privesc...”

c) „Uraganu-acum aleargă pân‘ce caii lui îi crapă–
Și în Nil numai pustiul nisipișul și-l adapă,
Așternându-l peste câmpii cei odată înfloriți;”
(Memento mori)

d) „Trecut-ai când ceru-i câmpie senină,
Cu râuri de lapte și flori de lumină,
Când norii ei negri par sombre palate,
De luna regină pe rând vizitate.”
(Mortua est)

e) „Când însuși glasul gândurilor tace,
Mă-ngână cântul unei dulci evlavii–”
(Sonete – III)

Cerințe:

a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.

b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați propozițiile CT; 2 p.

c) Precizați felul celorlalte propoziții; 1 p.

d) Explicați folosirea virgulelor; 0,5 p.

4. Formulați o propoziție în care să aveți un complement circumstanțial de timp și transformați-o în frază în care complementul circumstanțial de timp să fie dezvoltat în propoziție CT..... 1 p.

5. Alcătuiți fraze în care adverbul relativ **când** să introducă următoarele subordonate: SB, PR, AT, CD, CI și CT, pe care le

subliniați.....1 p.

Propoziția circumstanțială de mod (CM)

1. Definiți noțiunea.....1 p.
2. Precizați câteva părți de vorbire care pot introduce CM și indicați care dintre acestea pot îndeplini funcții sintactice în CM.....0,5 p.
3. Formulați o propoziție în care să aveți un complement circumstanțial de mod, apoi o dezvoltați într-o frază prin transformarea complementului în propoziție CM.....0,5 p.
4. Se dau textele:
 - a) „Sau cad grele, mângâioase
Și se sfarmă-n suflet trist,
Cum în picuri cade ceară
La picioarele lui Crist.”
(Singurătate)
 - b) „Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Încet repovestită de o străină gură,
Ca și când n-ar fi viața-mi, ca și când n-aș fi fost.”
(Melancolie)
 - c) „Ca să vad-un chip, se uită
Cum aleargă apa-n cercuri –
Căci vrăjit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfintei Miercuri;”
(Crăiasa din povești)
 - d) „Și eu trec de-a lung de maluri,
Parc-ascult și parc-aștept
Ea din trestii să răsară
Și să-mi cadă lin pe piept.”
(Lacul)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați propozițiile CM; 2 p.

- c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
 d) Explicați folosirea virgulelor.....
1 p.

Propoziția circumstanțială de cauză (CZ)

1. Definiți noțiunea.....1 p.
2. Precizați câteva conjuncții sau locuțiuni conjuncționale care introduc, de regulă, CZ.....
0,5 p.
3. Remarcați timpul acțiunii din CZ față de timpul acțiunii din regentă și încercuiți răspunsul corect:
 – timpul acțiunii din CZ precede timpul acțiunii din regentă: da. – nu; 0,5 p.
4. Se dau textele:
 - a) „Ci cumpăna gândiri-mi și azi nu se mai schimbă,
 Căci între amândouă stă neclintita limbă.”
 (Se bate miezul nopții...)
 - b) „Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
 Și niciodată n-or să vie iară,
 Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară
 Povești și doine, ghicitori, eresuri,
 Ce fruntea-mi de copil o-nseninară, ...”
 (Trecut-au anii...)
 - c) „Ca să iasă chipu-n față,
 Trandafiri aruncă tineri,
 Căci vrăjiți sunt trandafirii
 De-un cuvânt al sfintei Vineri.”
 (Crăiasa din povești)
 - d) „— Spune frățâne-tău să-și arunce stăpânul în nori și să vină la mine, că l-oi hrăni cu jăratec și l-oi adăpa cu pară de foc.”
 (Făt - Frumos din lacrimă)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați CZ; 2 p.
- c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.

- d) Explicați folosirea virgulelor.....
.....1 p.

Propoziția circumstanțială de scop (CS)

1. Definiți noțiunea.....1 p.
2. Precizați câteva conjuncții și locuțiuni conjuncționale care introduc, de regulă, CS.....0,5 p.

3. Remarcați timpul acțiunii din PP și din CS și precizați dacă timpul din CS **precede** sau **urmează** timpul acțiunii din regentă.
Încercuiți răspunsul care vi se pare corect, folosindu-vă de exemple proprii sau de exemplele date la pct. 4. Este o modalitate de a evita confuzia între CZ și CS. 0,5 p.

4. Se dau textele:

a) „Să smulg un sunet din trecutul vieții,
Să fac, o, suflet, ca din nou să tremuri
Cu mâna mea în van pe liră lunec;“
(Trecut-au anii...)

b) „Ca să pot muri liniștit, pe mine
Mie redă-mă!“
(Odă (în metru antic))

c) „Ca să nu-ndrăgești nimică,
Tu rămâi la toate rece“
(Glossă)

d) „O! glasul amintirii rămâie pururi mut,
Să uit pe veci norocul ce-o clipă l-am avut,
Să uit, cum dup-o clipă din brațele-mi te-ai smuls...“
(Departate sunt de tine...)

e) „...— Eu am știut, străine,
Că ai să vii – a dorurilor pradă—
Ca să m-ascuți, și să duci de la mine
A-nțelepciunii și-a frumuseții floare,
Să luminezi gândirile din tine.“
(În căutarea Șeherezadei)

- f) „E primejdios ca să umbli acuma.”
(Făt-Frumos din lacrimă)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați propozițiile CS; 2 p.
c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
d) Explicați folosirea virgulelor.....
.....1 p.

Propoziția circumstanțială condițională (CȚ)

1. Definiți noțiunea.....1 p.
2. Precizați cuvintele care introduc, de regulă, CȚ.....
.....0,5 p.

3. Se dau textele:

a) „De te-ating, să feri în lături,
De hulesc, să taci din gură;
Cé mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă știi a lor măsură;”
(Glossă)

b) „Dacă tu știai problema astei vieți cu care lupt,
Ai vedea că am cuvinte pana chiar să o fi rupt,
Căci întreb, la ce-am începe să-ncercăm în luptă dreaptă
A turna în formă nouă limba veche și-nțeleaptă?”
(Scrisoarea II)

c) „De-ai fi cerut pământul cu lumea lui antică,
Coroanele ce regii pe frunte le așază,
Și stelele ce vecinic pe ceruri colindează,
Cu toate la picioare-ți eu le puneam în vază,
Dar nu-l mai vrei pe Arald, căci nu mai vrei nimică.”
(Strigoii)

d) „Dacă treci râul Selenei se face pare că sara
Deși-ntr-a soarelui lume eternă noapte nu ține.”
(Dacă treci râul Selenei)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați propozițiile CT; 2 p.
- c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
- d) Explicați folosirea virgulelor.....1,5 p.

Propoziția circumstanțială concesivă (CV)

- 1. Definiți noțiunea..... 1 p.
- 2. Precizați cuvintele care introduc, de regulă, subordonata CV. 0,5 p.
- 3. Se dau textele:
 - a) „Și de plânge, de se ceartă,
Tu în colț petreci în tine
Și-nțelegi din a lor artă
Ce e rău și ce e bine.“
(Glossă)
 - b) „Într-o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri,
La-nceput, pe când ființă nu era, nici neființă,
Pe când totul era lipsă de viață și voință,
Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns.“
(Scrisoarea I)
 - c) „De ți-ai da viața toată,
Nime-n lume nu ne știe.“
(Lasă-ți lumea...)
 - d) „De-or trece anii cum trecură
Ea tot mai mult îmi va plăce,
Pentru că-n toat-a ei făptură
E-un «nu știu cum» ș-un «nu știu ce».“
(M. Eminescu – De-or trece anii)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor; 2 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați propozițiile CV. 2 p.
- c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
- d) Explicați folosirea virgulelor 1,5 p.

Propoziția circumstanțială consecutivă (CNS)

1. Definiți noțiunea.....1 p.
 2. Precizați conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale care introduc, de regulă, consecutiva..... 0,5 p.
 3. Precizați corelativele prezente, de regulă, în regentă, care anunță consecutiva.....0,5 p.
- Subliniați-le în textele de la exercițiul 4.

4. Se dau textele:

a) „Și tunând ei urcă cerul surpând scările de nour,
De sub scuturi de fier negru arcurile-ntind în bouri
De se năruie văzduhul de-al săgeților vărsat.“
(Memento mori)

b) „Făt-Frumos vâjâia prin aer așa de iute, încât i se părea că nu fuge,
ci cade din înaltul cerului într-un adânc nevăzut.“

c) „ Mergeau așa de iute, încât i se părea că pustiul și valurile mării
fug, iar ei stau pe loc.“
(Făt-Frumos din lacrimă)

d) „Pe păreți cu colb, pe podul cu lungi pânze de păianjen
Roiesc ploșnițele roșii, de ți-i drag să te-uiți la ele!“
(Sărmanul Dionis)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor. 2 p.
- b) Despărțiți frazele în propoziții și subliniați CNS; 2 p.
- c) Precizați felul celorlalte propoziții; 2 p.
- d) Explicați folosirea virgulelor.....
.....1 p.

Lucrare de verificare a cunoștințelor, la sfârșitul capitolului SINTAXĂ

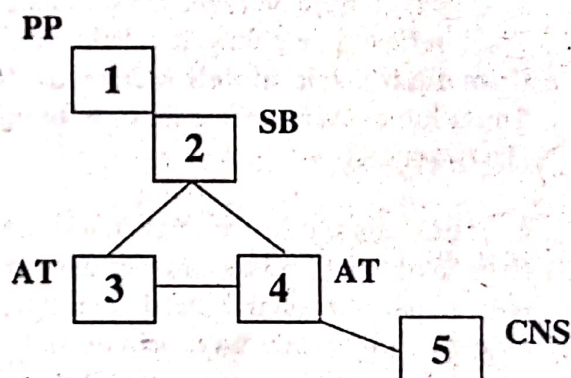
I. Se dă textul:

„Deși era cald în casă, mâinile erau reci și degetele supte, încât aprinse într-o ceașcă de porțelan spirt de viorele, ca să-și încălzească mâinile la flama vânăta roșie...”
(Avatarii faraonului Tlă)

Cerințe:

- Predicatele și felul lor; analiza morfologică a fiecărui predicat.
- Despărțirea frazei în propoziții și precizarea felului propozițiilor din toate punctele de vedere studiate.
- Explicați folosirea virgulelor.
- Contrageți ultima propoziție în partea de propoziție corespunzătoare acesteia, însoțită de determinanții respectivi.
- Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate.
- Faceți schema frazei.

II. Formulați o frază după schema:

III. Realizați o compunere în care să aveți cel puțin o propoziție dezvoltată și fraze în care să fie câte o propoziție SB, PR, AT, o propoziție necircumstanțială și o propoziție circumstanțială. Propoziția dezvoltată se va analiza integral sintactico-morfologic iar frazele care conțin subordonatele le veți analiza în mod obișnuit.

Notă: Timp de lucru – 2 (două) ore. Se acordă 1 punct din oficiu.

0,20 x 5 pred. = punctajul la I a) = 1 punct

b) 0,30 x 5 propoz. = 1,50 puncte

c) 0,10 x 3 virgule = 0,30 puncte

d) – 0,50 puncte

e) 0,20 x 5 cuvinte = 1 punct

I. f) – 0,70 puncte

II. – 1 punct

III. – 3 puncte

La compunere se are în vedere: logica și coerența – 1 punct;
respectarea cerințelor – 2 p.

Texte pentru analize

În exercițiile gramaticale făcute pe următoarele texte se urmărește satisfacerea cerințelor:

- a) Sublinierea predicatelor, felul acestora și analiza morfologică a fiecăruia în parte.
- b) Despărțirea în propoziții și precizarea felului acestora.
- c) Analiza sintactico - morfologică a cuvintelor subliniate.
- d) Explicați folosirea virgulelor și a celorlalte semne de punctuație.
- e) Realizați schemele unor fraze, la alegere.

1. „De mult mă lupt câtând în vers măsura,
Ce plină e ca toamna mierea-n faguri,
Ca s-o aștern **frumos în lungi șiraguri**,
Ce fără piedici trec **sunând cezura**.”
(Iambul)

2. „Speranța mea tu n-o lăsa să moară
Deși al meu e un noian **de vină**;
Privirea ta **de milă caldă, plină**,
Îndurătoare-asupra mea coboară.”
(Răsai asupra mea)

3. „Fiică gingașă de rege, **când** în haina **ta** bogată
Treci în faeton de gală și te mlădii zâmbitoare,
Cum din frunzele-nfoiate râde proaspătă o floare,
Toată lumea ce te vede e de tine -nșeninată.
(Ta twam asi)

4. „Nici luna plutitoare, nici stelele din cer
N-or să pătrună-n **lumea trecutelor dureri**,
N-or să pătrunz-amarul pierdutei tinereți,
Măcar să am **de-acuma o sută de vieți**,
Căci sufletu-**mi** de-atuncea e-**atât de-ntunecat**...
Doar ochii **tăi** de înger **în visul meu** străbat!”
(Apari să dai lumină)

5. „De-i goni fie norocul,
Fie idealurile,
Te urmează **în tot locul**
Vânturile, valurile.
Ne-nșeles rămâne gândul
Ce-ți străbate cânturile,
Zboară vecinic, **îngânându-l**
Valurile, vânturile.
(Dintre sute de catarge)

6. „Dar el **din a lui munte în veci** nu se coboară,
Căci nu vrea ca să piardă din ochi a **lumei căi**,
Ca nu cumva măsura, **cu care el măsoară**,
În lipsa-i să se schimbe... Și el întors din văi,
Silit ca să înceapă din începutu-i iară
Să nu poată s-oprească **gândirea celor răi**.

Și cine enigma vieții voiește s-o descuie,
Acela, acel munte pe jos trebui să-l suie
 (Povestea magului călător în stele)

7. „Spun mite – zice singur – că orice om în lume
 Pe-a cerului nemargini el are-o blândă stea,
 Ce-n cartea vecinicii e-unită cu-a lui nume,
 Că pentru el s-aprinde lumina ei de nea;
 De-aceea-ntreb gândirea-mi ca să răspund-anume
 Din marea cea albastră, care e steaua mea?”
 (Povestea magului călător în stele)

8. „Plângând tu ai venit pe-acest pământ;
 Amici ce te-așteptau te-au salutat zâmbind;
 Dar să trăiești astfel, încât când te vei stinge
 Să părăsești zâmbind amicii ce te-or plânge.”
 (Epigrame – La un nou născut (Arab))

9. „Pe când luna strălucește peste-a tomurilor bracuri,
 Într-o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri,
 La-nceput, pe când ființă nu era, nici ne-ființă,
 Pe când totul era lipsă de viață și voință,
 Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns...
 Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns.”
 (Scrisoarea I)

10. „Și azi când a mea minte, a farmecului roabă,
 Din orișice durere îți face o podoabă,
 Și când răasai nainte-mi ca marmura de clară,
 Când ochiul tău cel mândru străluce în afară,
 Întunecând privirea-mi, de nu pot să văd încă
 Ce-adânc trecut de gânduri e-n noaptea lui adâncă,
 Azi când a mea iubire e-atâta de curată
 Ca farmecul de care tu ești împresurată,
 Ca setea cea eternă ce-o au după olaltă
 Lumina de-ntuneric și marmura de daltă,
 Când dorul meu e-atâta de adânc și atât de sfânt
 Cum nu mai e nimica în cer și pe pământ,
 Când e o-namorare de tot ce e al tău,
 De-un zâmbet, de-un cutremur, de bine și de rău,
 Când ești enigma însăși a vieții mele-ntregi...
 Azi văd din a ta vorbă că nu mă înțelegi!”
 (Nu mă înțelegi)

11. „Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintece nourii, de cădea
 departe tot cale de-o zi.”

12. „Când se luminează de ziuă, Făt-Frumos vede că șirul munților-dă într-o mare verde și
 întinsă, ce trăiește în mii de valuri senine, strălucite, care treieră aria mării încet și
 melodios, până unde ochiul se pierde în albastrul cerului și în verdele mării.”

13. „Cine o vedea cu părul ei galben și lung, despletit și împrăștiat ca creșii unei mantii
 de aur pe sânul ei rece, cine-ar fi văzut fața ei de-o durere mută, săpată parcă cu dalta în

trăsăturile ei, ar fi gândit că-i o **înmărmurită** zână a **undelor**, culcată pe un mormânt de prund.“

(Făt-Frumos din lacrimă)

14. „I se părea atât de firesc că s-a trezit **în această lume**.“

15. „Știa sigur cum că venise **în câmp** ca să citească, că **citind** adormise.“

16. „Se-nțelege că **atunci** trebuie să ne despărțim pentru totdeauna, căci în spații **dorite**, ziua va fi secol și când te vei întoarce nu vei **mai** găsi pe Ruben, ci **un alt om**, analog cu **mine**, pe care însă ușor îl vei găsi...numai poate el nu **te** va cunoaște, poate va fi pierdut tainele învățăturei **lui** și va fi om ca **toți** oamenii.“

17. „**Aceasta** e o taină **pe care** nici eu n-o pricep și se zice că **unui om încredințat despre ființa** lui Dumnezeu nici nu-i poate veni în minte cugetul ascuns în **această** ciudată numărătoare.“

(Sărmanul Dionis)

18. „Știi că **tânara** Auroră răpește pe Orion, **de care** se-namorase **însăși** cruda și vergina-Diana, și-l dusese în Insula Delos.“

19. „În școală **la ele** (la albine, n.n.) văd că suntem umbre fără voință, automați care facem ceea ce trebuie să facem, și că, pentru că jucăria să nu ne dezguste, avem **această mână de creieri**, care ar vrea să ne dovedească că **într-adevăr** facem ce voim, că putem face un lucru sau nu...“

20. „Deși Ieronim nu știa ce fel e simțirea lui pentru Cezara, îi plăcea să asculte de ea, ca un copil de soră-sa mai mare și, drept vorbind, ea abuza într-un mod neiertat de această putere ce-o avea asupra lui.“

(Cezara)

21. „Mie-mi părea, cu toate astea, că această veselie era silită, că **aceste râsuri** adeseori nenatural de nemăsurate și nebunești nu erau decât trista și desperata prefăcătorie a **unui suflet rupt de durere**.“

22. „În casa cea vecină, unde se întâmplase lupta, ușa era căscată cu desăvârșire, în **mijlocul casei** la pământ **ardea** un foc mare ~~ce-l~~ **aprinseseră soldații** **pe când** ei înșiși **ședeau trântiți pe fân**, cu puștele puse alături, cu lulelele aprinse-n gură;“

(Geniu pustiu)

23. „Părea c-o **mie de glasuri** răspund la exclamarea **lui**, simțai că ești într-un labirint de subterane, **la care** **aceasta** era numai tinda...“

24. „Apoi vorbele **lor** deveniră din ce în ce mai încete, mărunte, țăndărite... ei povesteau de păreai a auzi glasuri de babe noaptea pe prispă... povești **în care** se desfășura înaintea sufletului auditoriului **toată istoria cavalerismului Spaniei**...și tot mai molcom, mai molcom auzea bătrânul **glasurile lor șoptitoare**, până ce nu mai auzi nimic...“

(Avatarii faraonului Tlă)

Răspunsuri privind felul propozițiilor la capitolul Sintaxa frazei

- Raporturi sintactice: Ex. 3: 1 – CT; 2 – CS; 3 – PP; 4 – CT; 5 – AT; 6 – CM.
 Propoziția subiectivă: Ex. 2: 1 – PP; 2 – SB; 3 – SB. 1 – SB; 2 – PP; 3 – CD.
 Ex. 4. a) 1 – SB; 2 – SB; 3 – PP; 4 – PR; 5 – PR
 b) 1 – PP; 2 – SB; 3 – SB; 4 – SB; 5 – SB; 6 – SB;
 c) 1 – PP; 2 – SB.
 d) 1 – PP; 2 – CT; 3 – SB; 4 – CM; 5 – CM.
 e) 1 (trebuia) – PP; 2 (să-i dea baba...) – SB; 3 – PP; 4 – CD
 Propoziția predicativă: Ex. 5: 1 – PP; 2 – PR(că-s zile stinse...)
 Propoziția atributivă: Ex. 4 a) 1 – PP; 2 – AT; 3 – PP; 4 – CT;
 b) 1 – PP; 2 – AT.
 c) 1 – PP; 2 – PP; 3 – AT; 4 – PP; 5 (Alta...-i lumea) – PP; 6 – AT; 7 – CD; 8 – CM.
 d) 1 – PP; 2 – AT; 3 – AT; 1 – PP; 2 – AT
 Propoziția completivă directă: Ex. 4 a) 1 – PP; 2 – PP; 3 – CD;
 b) 1 – PP; 2 – AT; 3 – CD; 4 – CD
 c) 1 – PP; 2 – PP; 3 – CD; 4 – CD; 5 – CD; 6 – CD;
 d) 1 – PP; 2 – CD; 3 – CT; 4 – CS; 5 – CS; 6 – CS
 e) 1 – PP; 2 – PP; 3 – CM; 4 – PP; 5 – AT; 6 – PP; 7 – CD; 8 – AT.
 f) 1 – PP; 2 (cum este lucrul) – CD; 3 – PP; 4 – PP; 5 – CD.
 g) 1 – PP; 2 – PP; 3 – CD.
 h) 1 – PP; 2 – CD.
 Propoziția completivă indirectă: Ex. 5. a) 1 – PP; 2 – AT; 3 – PP; 4 – CI
 b) 1 (Pe deplin așa...azi sunt încredințat) – PP; 2 – CM; 3 – PP incidentă; 4 – CI.
 Propoziția circumstanțială de loc: Ex. 3 a) 1 – PP; 2 – CL; 3 – AP; 4 – AT; 5 – AT
 b) 1 – PP; 2 – CL
 c) 1 – PP; 2 – AT
 Propoziția circumstanțială de timp: Ex. 3 a) 1 – PP; 2 – PP; 3 – PP; 4 – CT;
 b) 1 – CT; 2 – AT; 3 – PP; 4 – PP
 c) 1 – PP; 2 – CT; 3 – PP
 d) 1 – PP; 2 – CT; 3 – CT
 e) 1 – CT; 2 – PP:
 Propoziția circumstanțială de mod: Ex. 4 a) 1 – PP; 2 – PP; 3 – CM
 b) 1 – PP; 2 – CT; 3 – SB; 4 – CM; 5 – CM.
 c) 1 – CS; 2 – PP; 3 – CI; 4 – CZ
 d) 1 – PP; 2 – CM; 3 – CM; 4 – CD; 5 – CD
 Propoziția circumstanțială de cauză: Ex. 4 a) 1 – PP; 2 – CZ;
 b) 1 – PP; 2 – PP; 3 – CZ; 4 – CM; 5 – AT
 c) 1 – CS; 2 – PP; 3 – CZ
 d) 1 – PP; 2 – CD; 3 – CD; 4 – CZ; 5 – CZ
 Propoziția circumstanțială de scop: Ex. 4 a) 1 – CS; 2 – CS; 3 – CD; 4 – PP
 b) 1 – CS; 2 – PP
 c) 1 – CS; 2 – PP
 d) 1 – PP; 2 – CS; 3 – AT; 4 – CS; 5 – CD
 e) 1 – PP; 2 – CD; 3 – CS; 4 – CD; 5 – CS
 f) 1 – PP; 2 – SB
 Propoziția circumstanțială condițională: Ex. 3 a) 1 – CT; 2 – PP; 3 – CT; 4 – PP; 5 – PP; 6 – CT
 b) 1 – CT; 2 – AT; 3 – PP; 4 – CD; 5 – PP; 6 – CD; 7 – CD.
 c) 1 – CT; 2 – AT; 3 – AT; 4 – PP; 5 – PP; 6 – CZ.
 d) 1 – CT; 2 (se face sara) – SB; 3 – PP; 4 – CV.
 Propoziția circumstanțială concesivă: Ex. 3 a) 1 – CV; 2 – CV; 3 – PP; 4 – PP; 5 – CD; 6 – CD
 b) 1 – PP; 2 – AT; 3 – AT; 4 – AT; 5 – CV
 c) 1 – CV; 2 – PP
 d) 1 – CV; 2 – CM; 3 – PP; 4 – CZ
 Propoziția circumstanțială consecutivă: Ex. 4 a) 1 – PP; 2 – PP; 3 – CNS
 b) 1 – PP; 2 – CNS; 3 – SB; 4 – SB
 c) 1 – PP; 2 – CNS; 3 – SB; 4 – SB
 d) 1 – PP; 2 – CNS; 3 – CD
 Fraze
 1. 1 – PP; 2 – AT; 3 – CS; 4 – AT

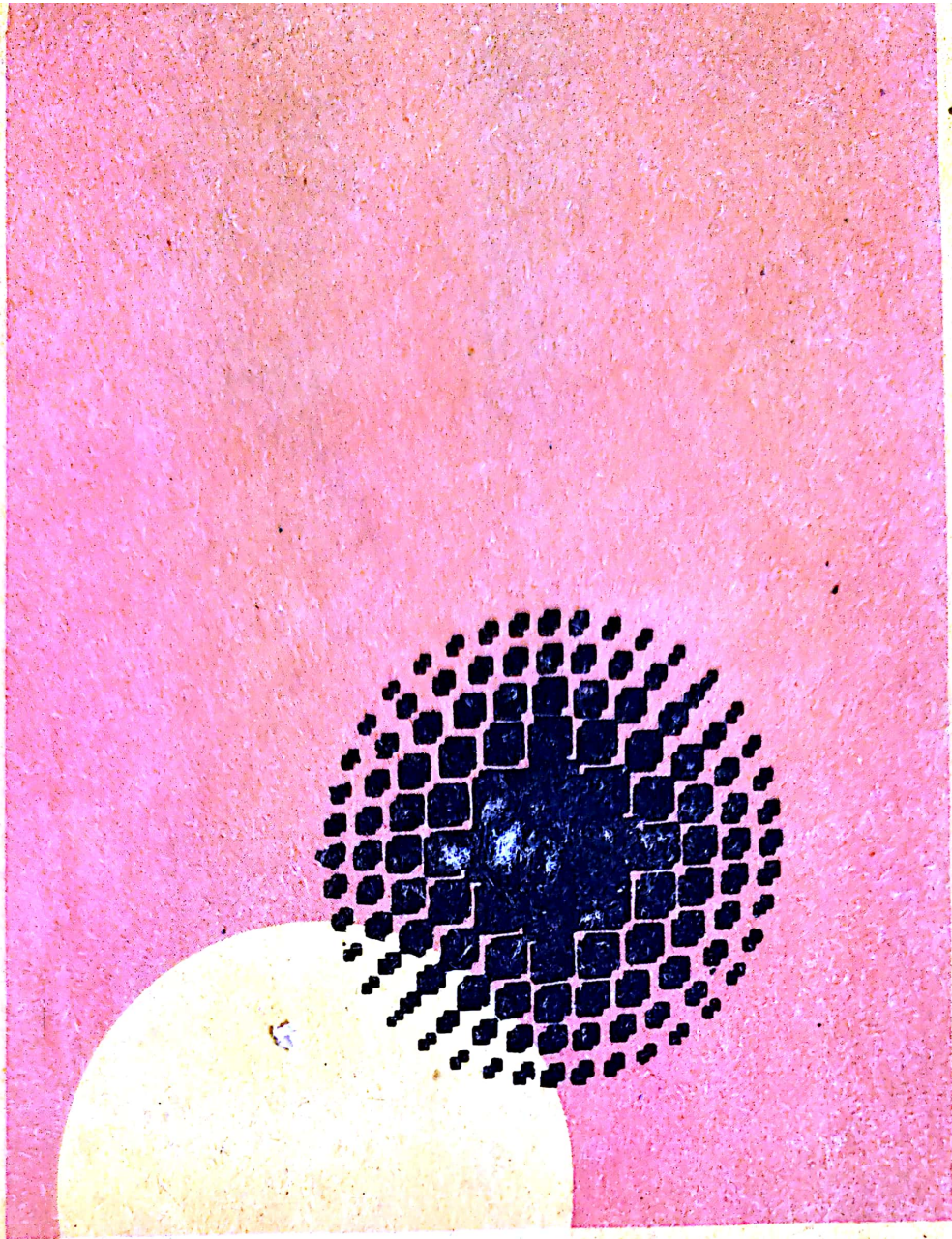
Răspunsuri privind felul propozițiilor la capitolul Sintaxa frazei

- Raporturi sintactice: Ex. 3: 1 - CT; 2 - CS; 3 - PP; 4 - CT; 5 - AT; 6 - CM.
 Propoziția subiectivă: Ex. 2: 1 - PP; 2 - SB; 3 - SB. 1 - SB; 2 - PP; 3 - CD.
 Ex. 4. a) 1 - SB; 2 - SB; 3 - PP; 4 - PR; 5 - PR
 b) 1 - PP; 2 - SB; 3 - SB; 4 - SB; 5 - SB; 6 - SB;
 c) 1 - PP; 2 - SB.
 d) 1 - PP; 2 - CT; 3 - SB; 4 - CM; 5 - CM.
 e) 1 (trebuia) - PP; 2 (să-i dea baba...) - SB; 3 - PP; 4 - CD
 Propoziția predicativă: Ex. 5: 1 - PP; 2 - PR(că-s zile stinse...)
 Propoziția atributivă: Ex. 4 a) 1 - PP; 2 - AT; 3 - PP; 4 - CT;
 b) 1 - PP; 2 - AT.
 c) 1 - PP; 2 - PP; 3 - AT; 4 - PP; 5 (Alta...-i lumea) - PP; 6 - AT; 7 - CD; 8 - CM.
 d) 1 - PP; 2 - AT; 3 - AT; 1 - PP; 2 - AT
 Propoziția completivă directă: Ex. 4 a) 1 - PP; 2 - PP; 3 - CD;
 b) 1 - PP; 2 - AT; 3 - CD; 4 - CD
 c) 1 - PP; 2 - PP; 3 - CD; 4 - CD; 5 - CD; 6 - CD;
 d) 1 - PP; 2 - CD; 3 - CT; 4 - CS; 5 - CS; 6 - CS
 e) 1 - PP; 2 - PP; 3 - CM; 4 - PP; 5 - AT; 6 - PP; 7 - CD; 8 - AT.
 f) 1 - PP; 2 (cum este lucrul) - CD; 3 - PP; 4 - PP; 5 - CD.
 g) 1 - PP; 2 - PP; 3 - CD.
 h) 1 - PP; 2 - CD.
 Propoziția completivă indirectă: Ex. 5. a) 1 - PP; 2 - AT; 3 - PP; 4 - CI
 b) 1 (Pe deplin așa...azi sunt încredințat) - PP; 2 - CM; 3 - PP incidentă; 4 - CI.
 Propoziția circumstanțială de loc: Ex. 3 a) 1 - PP; 2 - CL; 3 - AP; 4 - AT; 5 - AT
 b) 1 - PP; 2 - CL
 c) 1 - PP; 2 - AT
 Propoziția circumstanțială de timp: Ex. 3 a) 1 - PP; 2 - PP; 3 - PP; 4 - CT;
 b) 1 - CT; 2 - AT; 3 - PP; 4 - PP
 c) 1 - PP; 2 - CT; 3 - PP
 d) 1 - PP; 2 - CT; 3 - CT
 e) 1 - CT; 2 - PP;
 Propoziția circumstanțială de mod: Ex. 4 a) 1 - PP; 2 - PP; 3 - CM
 b) 1 - PP; 2 - CT; 3 - SB; 4 - CM; 5 - CM.
 c) 1 - CS; 2 - PP; 3 - CI; 4 - CZ
 d) 1 - PP; 2 - CM; 3 - CM; 4 - CD; 5 - CD
 Propoziția circumstanțială de cauză: Ex. 4 a) 1 - PP; 2 - CZ;
 b) 1 - PP; 2 - PP; 3 - CZ; 4 - CM; 5 - AT
 c) 1 - CS; 2 - PP; 3 - CZ
 d) 1 - PP; 2 - CD; 3 - CD; 4 - CZ; 5 - CZ
 Propoziția circumstanțială de scop: Ex. 4 a) 1 - CS; 2 - CS; 3 - CD; 4 - PP
 b) 1 - CS; 2 - PP
 c) 1 - CS; 2 - PP
 d) 1 - PP; 2 - CS; 3 - AT; 4 - CS; 5 - CD
 e) 1 - PP; 2 - CD; 3 - CS; 4 - CD; 5 - CS
 f) 1 - PP; 2 - SB
 Propoziția circumstanțială condițională: Ex. 3 a) 1 - CT; 2 - PP; 3 - CT; 4 - PP; 5 - PP; 6 - CT
 b) 1 - CT; 2 - AT; 3 - PP; 4 - CDș; 5 - PP; 6 - CDș; 7 - CD.
 c) 1 - CT; 2 - AT; 3 - AT; 4 - PP; 5 - PP; 6 - CZ.
 d) 1 - CT; 2 (se face sara) - SB; 3 - PP; 4 - CV.
 Propoziția circumstanțială concesivă: Ex. 3 a) 1 - CV; 2 - CV; 3 - PP; 4 - PP; 5 - CD; 6 - CD
 b) 1 - PP; 2 - AT; 3 - AT; 4 - AT; 5 - CV
 c) 1 - CV; 2 - PP
 d) 1 - CV; 2 - CM; 3 - PP; 4 - CZ
 Propoziția circumstanțială consecutivă: Ex. 4 a) 1 - PP; 2 - PP; 3 - CNS
 b) 1 - PP; 2 - CNS; 3 - SB; 4 - SB
 c) 1 - PP; 2 - CNS; 3 - SB; 4 - SB
 d) 1 - PP; 2 - CNS; 3 - CD
 Fraze
 1. 1 - PP; 2 - AT; 3 - CS; 4 - AT

2. 1 - PP; 2 - CD; 3 - CV; 4 - PP
3. 1 - CT; 2 - CT; 3 - CM; 4 - PP; 5 - AT
4. 1 - PP; 2 - PP; 3 - CV; 4 - CZ; 5 - PP
5. 1 - CT; 2 - PP; 1 - PP; 2 - AT; 3 - PP
6. 1 - PP; 2 - CZ; 3 - CD; 4 - CD; 5 - AT; 6 - CD; 7 - CS; 8 - CD; 1 - PP; 2 - AT; 3 - CD; 4 - SB
7. 1 - PP; 2 - PP incidentă; 3 - CD; 4 - AT; 5 - ;CD; 6 - PP; 7 - CS; 8 - CD
8. 1 - PP; 2 - PP; 3 - AT; 4 - PP; 5 - CNS; 6 - CT; 7 - AT
9. 1 - CT; 2 - PP; 3 - AT; 4 - AT; 5 - AT; 6 - CV; 7 - AT
10. 1 (Și, azi...azi ... azi văd din a ta vorbă) - PP; 2 - CT; 3 - CT; 4 - CT; 5 - CNS; 6 - CD; 7 - CD; 8 - CT; 9 - AT; 10 - AT; 11 - CT; 12 - CM; 13 - CT; 14 - AT; 15 - CT; 16 - CD
11. 1 - PP; 2 - PP; 3 - PP; 4 - CS; 5 - CNS
12. 1 - CT; 2 - PP; 3 - CD; 4 - AT; 5 - AT; 6 - CL
13. 1 - SB; 2 - SB; 3 - PP; 4 - CD
14. 1 - PP; 2 - SB
15. 1 - PP; 2 - CD; 3 - CS; 4 - CD
16. 1 - PP; 2 - SB; 3 - SB; 4 - CZ; 5 - SB; 6 - CT; 7 - AT; 8 - AT; 9 - AT; 10 - AT
17. 1 - PP; 2 - AT; 3 - PP; 4 - SB
18. 1 - PP; 2 - CD; 3 - AT; 4 - CD
19. 1 - PP; 2 - CD; 3 - AT; 4 - CD; 5 - SB; 6 - CD; 7 - CS; 8 - AT; 9 - CD; 10 - CD; 11 - CD; 12 - CD
20. 1 - CV; 2 - CD; 3 - PP; 4 - SB; 5 - PP; 6 - AT
21. 1 - PP; 2 - SB; 3 - SB
22. 1 - PP; 2 - AT; 3 - PP; 4 - AT; 5 - CT
23. 1 - PP; 2 - SB; 3 - PP; 4 - CD; 5 - AT
24. 1 - PP; 2 - PP; 3 - CM; 4 - AT; 5 - PP; 6 - CT

Tiparul executat sub comanda 30 763
 Regia Autonomă a Imprimeriilor
 Imprimeria CORESI
 Piața Presei Libere, 1, București
 ROMÂNIA

ISBN 975-9099-18-1